

Mieczysław Koziński

HANDEL LUDŹMI W ŚWIETLE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO ORAZ PRZEPISÓW PRAWA KRAJOWEGO

Abstrakt:

Handel ludźmi jest zjawiskiem, w którym zachodzą szybkie i głębokie zmiany. Spowodowane są one między innymi globalizacją, rozwojem patologii społecznych oraz zyskami jakie przynosi rozrost przestępczości zorganizowanej na świecie. Przestępczość tego typu, z uwagi na swoją niską wykrywalność oraz niewspółmierne profity jakie przynosi, staje się popularniejsza niż handel bronią czy też narkotykami.

Handel ludźmi jest masową zbrodnią przeciw ludzkości, a przestrzeganie praw człowieka jest bardzo ważne w życiu każdej jednostki oraz kraju. Rodzimy się posiadając prawa, rozwijamy, a później z prawami umieramy. Niekiedy jednak dzieje się tak, jak przy procederze handlu ludźmi, że nasze prawa są ograniczane i łamane. Zatem niezbędne są wszelkie działania wykrywające i monitoringowe, które za swój najważniejszy cel mają niedopuszczenie do przestępstwa.

Słowa kluczowe: Emigracja, migracja, uchodźca, terroryzm, kultura europejska, zagrożenia

Abstract:

Trafficking in human beings is a phenomenon of rapid and profound changes. They are caused by, inter alia, globalization, the development of social ills and the gains brought by the growth of organized crime at dawn. Crime of this type, because of its low detection and disproportionate profits it brings, is becoming more popular than the trade in weapons or drugs.

Human trafficking is a massive crime against humanity and respect for human rights is very important in the life of every individual and the country. We are born with rights, develop, and

later with the rules die. Sometimes, however, this is how the acts of trafficking, that our rights are limited and broken. It is therefore necessary to detect all the operations and monitoring, which have as their primary objective to prevent crime.

Key words: Emigration, migration, refugees, terrorism, European culture, threats

Umowy międzynarodowe dotyczące handlu ludźmi

Handel ludźmi jest praktycznie jednym z większych problemów dzisiejszej Europy. Przestępstwo handlu ludźmi wiąże się nie tylko z łamaniem praw człowieka ale i z łamaniem podstawowych wartości demokratycznych społeczeństw. Powyższe fakty powodują, że ustawodawstwo europejskie związane z tym zagadnieniem jest dość bogate. Najważniejsze ustalenia w tej dziedzinie poczyniła Unia Europejska, Rada Europy, Organizacja Narodów Zjednoczonych oraz Międzynarodowa Organizacja Pracy.

W związku z tak poważnym problemem, jakim jest handel ludźmi, Unia Europejska od lat 90 zaczęła tworzyć system, którego celem jest zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi oraz ochrona i wsparcie dla ofiar zjawiska współczesnego niewolnictwa. System ten wiąże się również z walką dotyczącą przestępczości zorganizowanej oraz ze ściganiem handlarzy żywego towaru. W skład tego przedsięwzięcia wchodzi zarówno kraje pochodzenia ofiar, kraje przerzutowe jak i docelowe.

W Traktacie o Unii Europejskiej, znajduje się wyraźne odniesienie do tego problemu: „Bez uszczerbku dla kompetencji Wspólnoty Europejskiej, celem Unii jest zapewnienie obywatelom wysokiego poziomu bezpieczeństwa osobistego w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, przez wspólne działanie Państw Członkowskich w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych oraz poprzez zapobieganie i zwalczanie rasizmu i ksenofobii. Cel ten jest osiąganym poprzez zapobieganie i zwalczanie przestępczości

zorganizowanej lub innej, zwłaszcza terroryzmu, handlu ludźmi i przestępstw przeciwko dzieciom, nielegalnego handlu narkotykami oraz nielegalnego handlu bronią, korupcji i nadużyć finansowych¹.”

Natomiast w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej możemy przeczytać: „Nikt nie będzie trzymany w niewoli ani w poddaństwie. Od nikogo nie można żądać świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej. Handel istotami ludzkimi jest zabroniony².”

19 lipca 2002 roku zostaje podjęta Decyzja Ramowa Rady w sprawie zwalczania handlu ludźmi, która tego typu zjawisko ujęła w świetle ogólnoeuropejskim. Decyzja ta postawiła na współpracę krajów Europy, m.in. w dziedzinie sądownictwa, współpracy policyjnej oraz ustaliła wszelkie formy handlu: „werbowanie, przewóz, przekazywanie, przechowywanie, dalsze przyjmowanie osoby, wyłącznie z wymianą lub przeniesieniem kontroli nad tą osobą³”, za które Państwa Członkowskie powinny karać. W dokumencie tym zwrócono również uwagę na zachowania przestępcze, takie jak: wykorzystywanie fizyczne, przemoc psychiczną, podżeganie, pomocnictwo, itp., za które również sprawcy będą karani. Wprowadzono też pojęcie karnej i cywilnej odpowiedzialności osób prawnych na równi z osobami fizycznymi.

Kolejnym ważnym dokumentem w ustawodawstwie Unii Europejskiej jest Decyzja Ramowa Rady dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej, z dnia 22 grudnia 2003 roku, która definiuje takie pojęcia jak: „pornografia dziecięca”, „system komputerowy”, „osoba prawna”, oraz wymienia przestępstwa związane z seksualnym wykorzystywaniem dzieci i pornografią dziecięcą. Decyzja ta zapewnia również ochronę pokrzywdzonemu dziecku oraz jego rodzinie.

---

¹ Traktat o Unii Europejskiej, (Dz. U. UE C 321 z dnia 29 grudnia 2006r.), Art. 29.

² Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Nicea 7 grudnia 2000r., (Dz. U. WE C364 z dnia 18 grudnia 2000r.), Art. 5.

³ Decyzja Ramowa Rady z dnia 19 lipca 2002r. ..., op. cit., Art. 1.

Ważnym dokumentem, w walce z handlem ludźmi, wykorzystywanym w Unii Europejskiej jest Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, którą uchwalono w Rzymie w 1950 roku.

W jednym z artykułów, możemy przeczytać: „nikt nie może być trzymany w niewoli lub w poddaństwie, nikt nie może być zmuszony do świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej⁴.” W 2005 roku uchwalono kolejną Konwencję Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, która została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy 3 maja 2005 roku – w Polsce Konwencja była przedłożona do podpisu 16 maja 2005 roku została ratyfikowana 17 listopada 2008 roku.

Akt ten oprócz zwalczania i zapobiegania zjawisku handlu ludźmi, promuje podstawowe wolności człowieka oraz skupia się na zapewnieniu ochrony ofiarom tego procederu. Jest to wszechstronny dokument zawierający wszystkie formy handlu żywym towarem, który zarówno pod względem kategorii osób zhandlowanych, jak i w kategorii różnorodnych odmian handlu, rozróżnia m.in.: handel wewnątrz krajowy, międzynarodowy, powiązany i niepowiązany handel z przestępczością zorganizowaną. Wyróżniono też różne formy eksploatacji ludzi, np.: usługi przymusowe, czy wykorzystywanie seksualne. Konwencja przewidziała także specjalny „monitoring” stosowania artykułów w niej zawartych przez Państwa Strony. Konwencja udziela informacji co do postępowania w celu zapobiegania handlu ludźmi oraz stanowi jak chronić poszkodowanych.

W 1930 roku walkę z handlem ludźmi rozpoczęła Międzynarodowa Organizacja Pracy, która na 14. sesji przyjęła Konwencję nr 29 dotyczącą pracy przymusowej lub obowiązkowej. Konwencja ta jako pierwsza definiuje pracę przymusową oraz wymienia jej cechy. W późniejszym czasie, tj. w 1957 roku, Międzynarodowa Organizacja Pracy przyjmuje kolejną Konwencję nr 105 o zniesieniu pracy przymusowej. Owocem kolejnej sesji, jest zobowiązanie swoich członków do zniesienia pracy

---

⁴ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Rzym, 4 listopada 1950r., Art. 4.

przymusowej oraz zobowiązanie ich do stosowania skutecznych środków mających na celu natychmiastowe i całkowite zniesienie przymusu pracy.

Bardzo ważnym organem w działaniach przeciwko współczesnym formom niewolnictwa jest Organizacja Narodów Zjednoczonych, która już w 1950 roku uchwaliła Konwencję w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki. W dokumencie tym „strony Konwencji zgadzają się ukarać każdego, kto dla zaspokojenia namiętności innej osoby dostarcza, zwabia lub uprowadza w celach prostytutki inną osobę, nawet za jej zgodą, oraz eksploatuje prostytutkę innej osoby, nawet za jej zgodą. Strony niniejszej Konwencji zgadzają się również ukarać każdego, kto: utrzymuje lub prowadzi bądź świadomie finansuje dom publiczny albo bierze udział w jego finansowaniu, albo świadomie wynajmuje komuś lub odnajmuje od kogoś budynek bądź inne pomieszczenie lub jakkolwiek ich część dla celów prostytutki innych osób⁵.”

Organizacja Narodów Zjednoczonych w 1979 roku przyjęła Konwencję w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. Jest to jeden z najważniejszych aktów prawnych w prawie międzynarodowym, odnośnie praw kobiet.

Utworzenie tej Konwencji, miało za zadanie eliminację wszystkich form dyskryminacji kobiet, jak również i wszelkich form handlu kobietami. W 2000 roku, Organizacja Narodów Zjednoczonych przyjęła Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi (protokół dodatkowy do Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej); w którym zostały zdefiniowane takie pojęcia jak: „handel ludźmi”, „dziecko”, oraz zostały określone cele: „zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem handlu kobietami i dziećmi; ochrona i pomoc ofiarom takiego handlu, przy pełnym poszanowaniu przysługujących im praw

---

⁵ Konwencje w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki, 21.03.1950 r., (Dz. U. 52.41.278); Art. 1 i 2.

człowieka, oraz rozwijanie współpracy pomiędzy Państwami – Stronami dla osiągnięcia tych celów⁶.”

Rada Europy w działaniach przeciw handlowi ludźmi stworzyła również programy mające na celu między innymi poszerzenie informacji na temat zjawiska handlu żywym towarem. Pierwszym programem był utworzony w 1996 roku, przez Radę Unii Europejskiej, program o nazwie „Stop”. Został on „skierowany przeciwko handlowi ludźmi i seksualnemu wykorzystywaniu dzieci. Na jego podstawie finansowano wymianę, szkolenia i współpracę ekspertów odpowiedzialnych za zwalczanie tych form przestępczości. Program udostępniono także organizacjom pozarządowym. W 1997 roku uzupełnieniem programu „Stop” była inicjatywa Daphne (przedłużona w 2000 roku), dotycząca walki z przemocą wobec kobiet. Z jej budżetu można było finansować również walkę z handlem ludźmi. W 2001 roku przedłużono program „Stop”, tworząc jego następcę - „Stop II”. Programem zdecydowano się objąć m.in. wybrane kraje trzecie oraz kraje kandydujące do członkostwa. Kolejnym programem był zainicjowany w 2003 roku program „Agis”, który jest świadectwem nowego podejścia Unii Europejskiej do walki z handlem ludźmi. Program ujednocila wiele dotychczasowych rozproszonych programów unijnych, dotyczących sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Obejmuje współpracę sądową w sprawach karnych, współpracę organów ścigania, w tym z organizacjami międzynarodowymi zajmującymi się przeciwdziałaniem i walką z przestępczością oraz ochronę interesów ofiar w postępowaniach karnych. Ten program również uruchomiono dla krajów przystępujących do Unii Europejskiej⁷.” W późniejszym czasie utworzono kolejne dwa programy: „Argo” – zajmujący się współpracą administracyjną na poziomie Unii Europejskiej w dziedzinie azylu, wiz, imigracji i granic

---

⁶ Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, op. cit., Art. 2.

⁷ Dawid –Olczyk I., Dośpiał A. (2004). *Handel ludźmi, informacje o zjawisku*. Łódź: Noktus, s. 7, 8, 9.

zewnątrznych oraz „Aeneas” – udzielający pomocy finansowej i technicznej dla państw trzecich w dziedzinie migracji i azylu.

Kluczowym punktem w rozwoju polityki międzynarodowej dotyczącej handlu ludźmi, jest uchwalenie Deklaracji Brukselskiej z 2002 roku na Konferencji Europejskiej „Globalne Wyzwanie XXI wieku”, poświęconej tej problematyce.

Udział w tym przedsięwzięciu wzięli przedstawiciele organizacji pozarządowych, międzynarodowych, lobbingowych, środowiska eksperckie oraz przedstawiciele administracji rządowych, którzy w dniach 18 – 20 września 2002 roku debatowali nad sposobami przeciwdziałania, zwalczania oraz pomocy ofiarom współczesnego niewolnictwa. Po burzliwej debacie na owej Konferencji Europejskiej, dopiero dokument został oficjalnie przedstawiony przez Komisję Europejską. Z technicznego punktu widzenia Deklaracja Brukselska jest niczym więcej, niż dokumentem o charakterze ogólnopoli-tycznym, na który składa się znaczna liczba wcześniej sygna-lizowanych już dobrych praktyk i który nie ma mocy prawnie wiążącej. Jest zatem kolejną, chociaż bardzo ambitną, „listą życzeń” odnośnie poprawy losu ofiar handlu ludźmi i osób będących potencjalnymi kandydatami na ich miejsca. Jednak trzeba zauważyć, dla poszczególnych krajów, jak i kompletną (choć jednak otwartą) listę kroków, których podejmowanie może poważnie poprawić skuteczność walki z handlem ludźmi. W załączniku do Deklaracji Brukselskiej zawarto listę zaleceń, standardów i dobrych praktyk podzielonych na cztery wyspecjali-zowane rozdziały:

1. mechanizmy współpracy i współdziałania: wymiana informacji, utworzenie przy Komisji Europejskiej specjalnej Grupy Eksperckiej ds. handlu ludźmi oraz kontynuowanie prac Europejskiego Forum ds. przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej, wzmocnienie europejskiej sieci wspierania pomocy ofiarom handlu, uruchomienie europejskiej bazy danych o osobach zaginionych oraz zorientowanie istniejących instru-mentów Unii Europejskiej na działania przeciwko handlu

- ludźmi – m.in. programy pomocy finansowej oraz kampanie promocyjne;
2. przeciwdziałanie handlu ludźmi: zwrócenie uwagi na przyczyny pojawiania się handlu ludźmi, prowadzenie badań w tej dziedzinie, szkolenie osób mających styczność z ofiarami i handlarzami oraz potencjalnymi ofiarami, podnoszenie świadomości społecznej, zapewnienie skuteczniejszego funkcjonowania organów administracji państwowej, podkreślenie szczególnie wrażliwej sytuacji dzieci;
  3. ochrona i pomoc ofiarom: natychmiastowe zwracanie się ze wsparciem dla ofiar handlu ludźmi, właściwe traktowanie ofiar w charakterze świadków w postępowaniu przeciwko ich ciemężycielom, ponowna integracja ofiar ze środowiskiem, z którego pochodzą;
  4. współpraca policyjna i sądowa: szczegółowe zalecenia legislacyjne, promowanie specjalizacji w walce z handlem ludźmi oraz wymiana informacji na ten temat, zorientowanie metod śledczych na szczególną sytuację ofiar handlu ludźmi, walka z korupcją⁸.”

Handel ludźmi a polskie prawo

W Polsce możemy zaobserwować zjawisko handlu ludźmi z kilku płaszczyzn: jako kraju, z którego pochodzą ofiary, jako kraju tranzytowego, docelowego oraz z kraju, w którym zdarzyły się przypadki handlu ludźmi wewnątrz naszego terytorium.

Ustawodawstwo polskie, niestety, spełnia tylko minimalne standardy w kwestii zwalczania handlu żywym towarem, natomiast w kwestii zapobiegania sytuacja przedstawia się trochę lepiej, m. in. przez utworzenie Krajowego Programu Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. Głównym problemem w naszym prawie jest brak definicji zjawiska „handlu ludźmi”. Aczkolwiek „zgodnie z obowiązującym prawem – Konstytucją,

---

⁸ Materiały ze szkolenia (2005). *Handel ludźmi – zapobieganie i ściganie...*, op. cit., Jasiński F., Karsznicki K., *Walka z handlem ludźmi z perspektywy Unii Europejskiej*, s. 10.

ratyfikowane umowy międzynarodowe stanowią część polskiego porządku prawnego i mogą być bezpośrednio stosowane. Przeprowadzona analiza orzecznictwa polskich sądów w sprawach o handel ludźmi wykazała jednak, że definicja handlu ludźmi zawarta w Protokole o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi – nie zawsze jest stosowana w praktyce. Dlatego w Krajowym Programie Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2007 -2008, zapisano zadanie polegające na wypracowaniu i wprowadzeniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości do kodeksu karnego definicji handlu ludźmi⁹.”

Główny akt prawny obowiązujący w Polsce, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, gwarantuje nam ochronę naszych podstawowych praw i wolności. Wiąże się to z uprawnieniem organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, do sprawowania nadzoru nad wykonywaniem zasad i poleceń zawartych w prawie. Najważniejsze artykuły z polskiej Konstytucji, mające duże znaczenie odnośnie handlu ludźmi zapewniają nas, iż: „Wolność człowieka podlega ochronie prawnej. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Jednak ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę. Stałe zatrudnienie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego

---

⁹ MSWiA (2008). Zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi w Polsce. Warszawa: MSWiA, s. 9.

zatrudnienia określa ustawa. Minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości określa ustawa¹⁰.”

Kolejnym polskim aktem prawnym, tym razem sankcjonującym handel ludźmi jest Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks Karny. Jest to ustawa, która zawiera zbiór przepisów regulujących odpowiedzialność obywateli za czyny przestępcze. Znajdujemy w nim określone przestępstwa, formy tych przestępstw tzw. stadialne i zjawiskowe oraz zasady odpowiedzialności za przestępstwa. Handel ludźmi w Polsce jest przestępstwem ściganym z urzędu oraz ma charakter formalny. Jest przestępstwem popełnionym z winy umyślnej. Najważniejsze artykuły tej ustawy odnoszące się do tego przestępstwa to:

1) „Art. 253.:

§ 1. Kto uprawia handel ludźmi nawet za ich zgodą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5¹¹.”

W którym handel ludźmi został podzielony na dwa zachowania: w § 1 mamy uprawianie handlu ludźmi, a w § 2 organizowanie nielegalnej adopcji. W tych dwóch przypadkach najważniejszym chronionym dobrem jest wolność i godność człowieka.

W § 1 uprawianie handlu ludźmi, możemy zastąpić stwierdzeniem „handluje ludźmi”. Po rozłożeniu tego sformułowania na czynniki możemy stwierdzić, że karze będzie podlegała osoba, która zarówno sprzedaje jak i kupuje, zastawia, zamienia, użycza ludzi lub dokonuje jakiegokolwiek transakcji cywilnoprawnej dotyczących wymienionych czynów.

---

¹⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U.Nr78, poz. 483; sprost. Dz. U. z 2001r. Nr28, poz. 319), Art. 31 oraz Art. 65.

¹¹ Ustawa z dnia 6.06.1997r. Kodeks Karny; (Dz. U. 1997 nr 88 poz.553); Art. 253.

Natomiast w § 2 działanie przestępcze polega na kilku następujących po sobie krokach. Pierwszym z nich jest znalezienie chętnych do adopcji, kolejnym znalezienie odpowiedniego dziecka, następnie dostarczenie go, a w międzyczasie również uzyskiwanie nielegalnych dokumentów umożliwiających przeprowadzenie transakcji: wiz, zezwoleń, badań lekarskich. Ostatnim krokiem jest uzyskanie korzyści majątkowej. W związku z powyższym bez wątpienia, do odpowiedzialności karnej za czy z Art. 253 § 2 Kodeksu Karnego wystarczy wykonanie jednego z wymienionych kroków.

2) „Art. 203.:

Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10¹².”

W tym artykule dobrem chronionym jest wolność seksualna. Natomiast stroną przedmiotową jest zachowanie się sprawcy w celu doprowadzenia osoby do przymusu seksualnego, czyli prostytucji. Przedmiotem bezpośredniego działania, jest tutaj psychika lub ciało osoby zmuszanej do uprawiania prostytucji.

3) „Art. 204.:

§ 1 Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2 Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3 Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

---

¹² Ibidem, Art. 203.

§ 4 Karze określonej w § 3 podlega, kto zwabia lub uprowadza inną osobę w celu uprawiania prostytucji za granicą¹³.”

Jest to kolejny artykuł którego dobrem chronionym jest obyczajność oraz wolność seksualna. Ustawodawca miał również na myśli zapobieganie i zwalczanie szerzenia się zjawiska prostytucji w naszym kraju.

Strona przedmiotowa skupia się na pięciu postaciach przestępstwa:

- stręczycielstwie, nakłanianiu innej osoby do uprawiania prostytucji;
- kuplerstwie, czyli wszelkich czynnościach mających na celu ułatwienie uprawiania prostytucji z równoczesnym postrzeganiem korzyści majątkowych wynikających z takiej sytuacji, np. udostępnienie mieszkania;
- sutenerstwie, czerpaniu korzyści majątkowych z uprawiania prostytucji przez osobę, np. „opiekunowie” prostytutek, taksówkarze którzy regularnie dowożą towar oraz pobierający za to pieniądze;
- kwalifikowanej postaci stręczycielstwa, kuplerstwa i sutenerstwa, czyli nakłanianiu do prostytucji małoletniego oraz czerpanie z tego korzyści materialnych;
- zwabianiu lub uprowadzeniu osoby w celu uprawiania prostytucji za granicą.

4) Przepisy wprowadzające Kodeks Karny: „Art. 8:

Kto powoduje oddanie innej osoby w stan niewolnictwa albo uprawia handel niewolnikami, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3¹⁴.”Przepis ten ukazuje nam dwa stany faktyczne w których może znaleźć się osoba: „oddanie osoby w stan niewolnictwa”- czyli pozbawienie osoby możliwości kierowania samym sobą, brak możliwości decydo-

---

¹³ Ibidem, Art. 204.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Przepisy wprowadzające Kodeks Karny, (Dz. U. z 1998r., Nr 113, poz. 715), Art. 8.

wania o własnym losie; oraz „uprawianie handlu niewolnikami” – tzn. wszelki „obrót” osobami.

Polska posiada zobowiązania skierowane na ochronę osób, które mogą być ofiarami handlu ludźmi zgodnie z Ustawą o cudzoziemcach z 13 czerwca 2003 roku, oraz zgodnie z Ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dokumenty te określają nam, że „osoba która jest ofiarą handlu ludźmi lub co do której zachodzi podejrzenie, że nią jest ma ustawowe prawo do otrzymania wizy pobytowej na czas niezbędny do podjęcia decyzji o współpracy z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi, na okres tego postępowania, a także zezwolenia na czasowe zamieszkanie w Polsce¹⁵.”

Ochroną naszych zagwarantowanych praw zajmują się również Konwencje, Protokoły oraz Decyzje, które zostały ratyfikowane przez Polskę. Najważniejsze z nich dotyczące zjawiska handlu ludźmi zostały przyjęte w:

- 1952 roku: Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji;
- 26 września 2003 roku: Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi;
- 26 września 2003 roku: Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną;
- 4 lutego 2005 roku: Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii;
- 28 listopada 1958 roku: Konwencja Nr 29 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej;
- 23 czerwca 1959 roku: Konwencja Nr 105 Międzynarodowej Organizacji Pracy o zniesieniu pracy przymusowej;

---

¹⁵ <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=4204> z dnia 12.02.2009r.

- 1 marca 2004 roku: Konwencja Nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci;
- 29 maja 2008 roku: Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

Wyżej wymienione dokumenty posiadają pewne standardy w zakresie zapobiegania i zwalczania zjawisku handlu ludźmi. Ponadto posiadają definicje, których w naszym prawie brak, a dzięki którym walka z tym zjawiskiem staje się skuteczniejsza.

Rozwiązania międzyresortowe oraz programy krajowe mające na celu zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi

Społeczeństwo w Polsce jest coraz bardziej wrażliwe oraz świadome problemu jakim jest handel ludźmi. W związku z powyższym mimo ratyfikowania wielu dokumentów oraz planowanych zmian w polskim ustawodawstwie, m. in. takie organy jak policja, straż graniczna, prokuratura i sądy postawiły na współpracę międzyresortową. Od 2003 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji opracowuje dokumenty, które ukazują działania podejmowane przez jednostki administracji rządowej oraz organizacje pozarządowe. Owocem pracy Ministerstwa jest „Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi”. Od 5 marca 2004 roku utworzono międzyresortowy Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, którego przewodniczącym jest Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, a „w skład Zespołu wchodzi przedstawiciele podmiotów administracji rządowej:

- ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
- ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
- Ministra Sprawiedliwości,
- Prokuratora Krajowego,

- ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- ministra właściwego do spraw zdrowia,
- ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
- Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej,
- Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców,
- Komendanta Głównego Policji,
- Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Do udziału w pracach Zespołu zostały zaproszone organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką handlu ludźmi, tj.: Fundacja Przeciwno Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”, Caritas Archidiecezji Warszawskiej, Fundacja Dzieci Niczyje oraz Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych.

Do zadań Zespołu należy m. in.: ocena realizacji „Krajowego Programu Zwalczania i zapobiegania Handlowi Ludźmi”, proponowanie oraz opiniowanie podejmowanych działań zmierzających do skutecznego zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi¹⁶.”

„Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi”, który jest elementem wcześniej realizowanego programu „Bezpieczna Polska”, jest wynikiem zobowiązań międzynarodowych Polski dotyczących ratyfikowania m. in. Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności handlu kobietami i dziećmi – uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Realizacja tego programu wymaga, również jak w Zespole ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, współpracy międzyresortowej, za sprawą której cel – stworzenie niezbędnych warunków do zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi oraz monitorowanie postępów – jest bardziej osiągalny.

---

¹⁶ MSWiA (2008). *Zwalczanie i zapobieganie handlowi...*, op. cit., s. 12

Pierwszy dokument Krajowego Programu został przyjęty przez Radę Ministrów 16 września 2003 roku, a obecnie został zrealizowany trzeci program dotyczący lat 2007 – 2008, który został opracowany przez wspomniany wcześniej Zespół.

22. października 2008 roku, w ramach obchodów Europejskiego Dnia Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, w Warszawie odbyła się III Konferencja Krajowa na temat Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. Obrady zostały poświęcone wstępnej ocenie postępów Programu Krajowego na lata 2007 - 2008 oraz ustaleniu propozycji zadań do nowego Programu na lata 2009 -2010. Został wygłoszony również referat na temat skutków ratyfikacji Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi. „W ramach trzech grup roboczych uczestnicy, po wysłuchaniu wystąpień ekspertów w danych dziedzinach, dyskutowali o problemach pracy przymusowej, handlu dziećmi oraz o praktyce ścigania i orzekania w sprawach o handel ludźmi. Rekomendacje z dyskusji zostaną wykorzystane w pracach międzyresortowego Zespołu i jego Grupy Roboczej¹⁷.”

I. PRACA PRZYMUSOWA		
	lp.	REKOMENDACJA
Analizy zjawiska	1.	Potrzeba analiz zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej w Polsce w celu zbadania zarówno metod działania sprawców, jak i określenia stanu przydatności przepisów prawa do ścigania tego przestępstwa.
Zmiany w przepisach prawnych	1.	Konieczność wprowadzenia do kodeksu karnego definicji handlu ludźmi, w tym handlu ludźmi do pracy przymusowej w celu lepszej identyfikacji problemu i zapewnienia większej liczby wyroków z art. 253 k.k.
	2.	Zaostrzenie wymogów przy wpisie do rejestru agencji zatrudnienia, czyli rejestru agencji pośrednictwa pracy, agencji doradztwa personalnego, agencji pracy tymczasowej oraz agencji poradnictwa zawodowego posiadających ważny certyfikat(zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – Dz.U. Nr 99 z 2004 r., poz. 1001 z późn. zm. – rejestr agencji zatrudnienia prowadzi

¹⁷http://www.mswia.gov.pl/portal/pl/387/6359/III_Konferencja_Krajowa_na_temat_Zwalczenia_i_Zapobiegania_Handlowi_Ludzmi.html z dnia 17.02.2009r.

		marszałek województwa właściwy dla siedziby agencji) w celu zapobieżenia ponownego rejestrowania agencji przez osoby, których agencje zostały z niego wykreślone z uwagi na nierzetelność wykonywania zadań. Postulat nie dotyczy wprost handlu ludźmi, niemniej jest to jedno z narzędzi służących jego prewencji.
	3.	Nowelizacja art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy o Straży Granicznej w formie rozszerzenia katalogu przestępstw będących we właściwości SG o rozpoznanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw z art. 253 k.k.
	4.	Analiza możliwości zastosowania technik operacyjnych przewidzianych w ww. ustawie w celu wykrycia i ustalenia sprawców handlu ludźmi i utrwalenia dowodów przestępstwa.
Zmiany w zakresie funkcjonowania służb/instytucji	1.	Konieczność usprawnienia mechanizmów monitoringu i kontroli podejmowania pracy przez cudzoziemców w Polsce w celu zapobiegania rosnącemu zagrożeniu zjawiskiem wyłudzenia polskich wiz w celu wykonywania pracy, uzyskanych zarówno na podstawie przyrzeczeń wydania zezwolenia na pracę, jak i na podstawie oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, iż ustalenie faktu zatrudnienia tych osób na terenie RP, w tym zatrudnienia legalnego lub nielegalnego, nie jest w praktyce możliwe. Sytuacja ta rodzi problemy dwójakiego rodzaju: brak kontroli nad warunkami wjazdu cudzoziemców na terytorium RP z jednej strony, z drugiej – narażenie cudzoziemców na to, że podejmą pracę nielegalnie, a w konsekwencji być może staną się ofiarami handlu ludźmi.
	2.	Wzmocnienie mechanizmów współpracy między Państwową Inspekcją Pracy a Strażą Graniczną jako konsekwencji podpisanego 18.04. br. w tym zakresie porozumienia między tymi instytucjami na szczeblu centralnym i kilku porozumień na szczeblu regionalnym. Istotne jest zapewnienie ww. praktyce powszechności w zakresie wymiany doświadczeń i bieżącej współpracy.
Działania informacyjne i uświadamiające	1.	Kontynuacja działań prewencyjnych (w tym poszukiwanie nowych metod takich działań) skierowanych zarówno do osób przyjeżdżających do Polski celem podjęcia pracy, jak i Polaków wyjeżdżających za granicę w poszukiwaniu pracy.
	2.	Podjęcie działań mających na celu nawiązanie współpracy ze związkami zawodowymi i stowarzyszeniami

		pracodawców w celu zwiększenia świadomości społecznej.
II. HANDEL DZIEĆMI		
Zmiany w przepisach prawnych	1.	Wprowadzenie do kodeksu karnego definicji handlu ludźmi, wyraźnie różnicującej handel osobami dorosłymi i handel dziećmi.
Analizy zjawiska	1.	Analiza obowiązującego prawa ze względu na sytuację dziecka cudzoziemskiego bez opieki.
Zmiany w zakresie funkcjonowania służb/instytucji	1.	Opracowanie „ <i>Algorytmu na rzecz dzieci - ofiar handlu ludźmi</i> ”. Istotą jest tutaj stosowanie przez osoby prowadzące postępowanie algorytmu już z chwilą pojawienia się takiego domniemania, nie zaś po przeprowadzeniu wielokrotnego przesłuchania, jak wynika to z praktyki stosowania algorytmu wobec ofiar dorosłych.
	2.	Stworzenie całodobowych punktów interwencyjnych, zapewniających szybkie przeprowadzenie diagnozy dziecka przez ekspertów (obecnie procedura ta trwa 2-3 miesiące) i zabezpieczających m.in. przed niepotrzebnym rozdzieleniem dziecka z rodzicami.
Koordinacja działań	1.	Zbieranie informacji nt. działań podejmowanych na rzecz ofiar w ramach programów lokalnych oraz w ramach <i>Krajowego Programu Zwalczania i Zapobiegania Handlowi ludźmi</i> .
	2.	Opracowanie bazy danych nt. instytucji zajmujących się zjawiskiem handlu dziećmi.
Szkolenia i działania edukacyjne	1.	Przeprowadzenie szkoleń na temat zjawiska handlu dziećmi na poziomie lokalnym, głównie dla Policji, Straży Granicznej, Straży Miejskiej oraz pracowników socjalnych.
	2.	Szkolenie w zakresie istniejących procedur i ich warunkowań międzynarodowych dla sędziów rodzinnych orzekających w sprawach z udziałem cudzoziemskich dzieci – ofiar handlu ludźmi.
III. PRAKTYKA ŚCIGANIA I ORZEKANIA W SPRAWACH O HANDEL LUDŹMI		
Zmiany w przepisach prawnych	1.	Wprowadzenie do kodeksu karnego legalnej definicji uprawiania handlu ludźmi, obejmującej wszelkie formy handlu ludźmi, niezależnie od ich międzynarodowego czy też wewnętrznego charakteru, a także bez względu na zaangażowanie przestępczości zorganizowanej albo zmiana art. 253§1 k.k. wyraźnie penalizująca jednostkowe zachowanie sprawcy tego przestępstwa (<i>alternatywne rozwiązania</i>), z uwagi na obecną konieczność udowodnienia/wykazania, że jednostkowe zachowanie również mieści się w zakresie czynu z art. 253 k.k.

Zmiany w zakresie funkcjonowania służb/instytucji	1.	Wykorzystanie technik operacyjnych przewidzianych w Ustawie o Policji, Straży Granicznej w celu wykrycia, ustalenia sprawców, zapobieżenia przestępstwu handlu ludźmi, a także w celu utrwalenia dowodów przestępstwa.
	2.	Wykorzystywanie w postępowaniu karnym szczególnych środków dowodowych, zarówno jako sposobu zbierania materiału dowodowego, jak i ochrony ofiary handlu ludźmi: <ul style="list-style-type: none"> • art. 147 k.p.k. – zapis przesłuchania z możliwością jego późniejszego wykorzystania • art. 173§2 k.p.k. – okazanie przez tzw. lustro weneckie • art. 177§1a k.p.k. – video-przesłuchanie ofiar/świadków w postępowaniu przygotowawczym • art. 191§3 k.p.k. – zastrzeżenie danych w trakcie postępowania na wnioski ofiary będącej świadkiem w tym postępowaniu • art. 192§2 k.p.k. – przesłuchanie z udziałem psychologa • art. 316§3 k.p.k. – przesłuchanie przed sądem w trakcie postępowania przygotowawczego.
	3.	Wykorzystanie w postępowaniu przygotowawczym „Wskazówek metodycznych dla prokuratorów prowadzących lub nadzorujących postępowania karne w sprawach dotyczących handlu ludźmi” oraz „Algorytmu postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi”, dotychczas w niewielkim stopniu rozpowszechnianych i stosowanych w praktyce przy prowadzonych postępowaniach przygotowawczych.
	4.	Kadrowe wzmocnienie struktur policyjnych zwalczających przestępstwo handlu ludźmi.
Działania informacyjne i uświadamiające	1.	Organizowanie regionalnych spotkań konsultantów i koordynatorów jako płaszczyzny rozwiązywania problemów wynikłych w prowadzonych postępowaniach dotyczących handlu ludźmi oraz jako platformy szkoleniowej w zakresie postępowań dotyczących handlu ludźmi (tj. zarówno omówienie ewentualnych sposobów organizacji wspólnych szkoleń, jak i okazja do przekazywania sobie informacji o szkoleniach i możliwości udziału w nich).
	2.	Rekomendacje wynikające z III Krajowej Konferencji na temat handlu ludźmi;

Źródło: http://www.mswia.gov.pl/portal/pl/387/6359/III_Konferencja_Krajowa_na_temat_Zwalczania_i_Zapobiegania_Handlowi_Ludzmi.html z dnia 17.02.2009r.

30 stycznia 2009 roku odbyło się VII posiedzenie Zespołu do spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, który zatwierdził projekt Krajowego Programu na lata 2009 - 2010 oraz Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu na lata 2007 - 2008. Ze sprawozdania podzielonego na IV części, możemy dowiedzieć się o wykonanych przedsięwzięciach dotyczących zapobiegania i przeciwdziałaniu zjawisku handlu ludźmi oraz o programach i projektach realizowanych na terenie naszego kraju:

1) Część I – działania prewencyjne, badania zjawiska:

Zorganizowano kampanię informacyjną dotyczącą handlu ludźmi do pracy przymusowej, skierowaną do osób udających się w poszukiwaniu pracy do krajów Unii Europejskiej, jak i do osób przybywających do Polski celem podjęcia pracy. Opublikowano liczne ogłoszenia w prasie ostrzegające przed niewiarygodnymi pracodawcami, wskazano adresy instytucji udzielających pomocy w przypadkach zhandlowania. Wydano ulotki informacyjne, wyemitowano spot radiowy ostrzegający przed handlem ludźmi, na witrynach sieci Web zostały umieszczone reklamy w formie flash ostrzegające o niebezpieczeństwie jakie niesie za sobą handel ludźmi. Zorganizowano pierwszą mobilną w Polsce wystawę zdjęć „Handel ludźmi nie zna granic”, która była pokazywana na terenie dworców głównych siedmiu miast Polski: Warszawy, Poznania, Wrocławia, Katowic, Krakowa, Łodzi i Gdańska. Został wydany poradnik „Polak za granicą” oraz informator na stronach ambasad „Bliżej pracy, bliżej Polski”. Fundacja La Strada wydała ulotki i pocztówki dla kobiet planujących emigrację. Na „Przystanku Woodstock” zorganizowano kampanię informacyjną. Wydrukowano około 6 tysięcy plakatów informujących o formach pomocy dla ofiar. Odbyło się również wiele innych działań informacyjno – prewencyjnych organizowanych regionalnie oraz skierowanych do określonych grup ludzi, np. do studentów. Zgromadzono wiele informacji i danych statystycznych dających możliwość kompleksowego badania zjawiska.

2) Część II – zmiany w prawodawstwie:

Przygotowano propozycje zmian w kodeksie karnym w odniesieniu do definicji handlu ludźmi. Od dnia 1 stycznia 2009 roku zmieniono przepisy dotyczące legalizacji pobytu ofiar handlu ludźmi – zamiast wiz pobytowych krajowych ofiarom handlu ludźmi będą wydawane zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na okres 3 miesiące, co spowodowało wydłużenie czasu na zastanowienie się. Utworzono projekt Państwowej Inspekcji Pracy koordynowany przez Międzynarodową Organizację Pracy: „Międzynarodowe działania partnerów społecznych na rzecz zwalczania handlu ludźmi w celu wykorzystywania ich przez pracę. Identyfikacja i ochrona ofiar”.

3) Część III – poprawa skuteczności działań:

Usprawniono mechanizm koordynacji działań Policji oraz Straży Granicznej, w którym wyodrębniono Zespół do walki z Handlem Ludźmi. Opracowano „Koncepcję zwalczania handlu ludźmi w aspekcie zmuszania ofiar do żebractwa”, podjęto działania w ramach „Programu wsparcia i ochrony ofiary / świadka handlu ludźmi”. Utworzono sieć prokuratorów – konsultantów do spraw handlu ludźmi. Do współpracy zaproszono Państwową Inspekcję Pracy, w zakresie kontroli legalności zatrudnienia obywateli polskich i cudzoziemców. Odbyły się szkolenia i warsztaty dla koordynatorów i członków zespołów do walki z tym problemem. Utworzono wspólny zespół śledczy polsko – niemiecki – Joint Investigation Team, zajmujący się walką z handlem ludźmi; później powołano do życia polsko – niemiecki projekt: „Niemiecko – polska wymiana oraz warsztat roboczy dla jednostek śledczych (policyjnych), działających transgranicznie i biorących udział w zwalczaniu handlu ludźmi”. Przeprowadzono spotkania ekspertów z krajów pochodzenia, tranzytowych i docelowych, w celu wymiany informacji na temat zmian zachodzących w zjawisku współczesnego niewolnictwa. W ramach Grupy G6 z inicjatywy polskiej i brytyjskiej powołano Grupę Roboczą G6 do spraw zwalczania handlu ludźmi. Podjęto działania polsko – mołdawskie, których owocem stał się projekt

„Zwalczanie handlu ludźmi w aspekcie wzmocnienia mołdawskiego systemu zarządzania migracjami i współpracy międzynarodowej. Polsko – mołdawska wymiana doświadczeń i dobrych praktyk” oraz działania polsko – ukraińskie: „Współpraca polsko - ukraińska w zwalczaniu handlu ludźmi. Najlepsze praktyki zwalczania handlu ludźmi i ochrony praw ofiar”. Powołano sieć Narodowych Punktów Konsultacyjnych do spraw Dzieci Cudzoziemskich bez Opieki i Dzieci – Ofiar Handlu Ludźmi. Przeszkolono sędziów i prokuratorów w zakresie problematyki handlu ludźmi, w szczególności dziećmi oraz kadry szkoleniowej służb policyjnych, pracowników pomocy społecznej, pracowników Urzędu do spraw Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o status uchodźcy i pracujących w Ośrodkach dla Uchodźców w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi.

4) Część IV – wsparcie i ochrona ofiar:

Opracowano model wsparcia ochrony obywatela polskiego lub cudzoziemca – ofiary handlu ludźmi lub ofiary handlu dziećmi. Powstał algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi, który został skierowany do wszystkich jednostek organizacyjnych Policji i Straży Granicznej. Utworzono również program reintegracji społecznej i zawodowej dla ofiar handlu ludźmi, pt.: „IRIS – reintegracja społeczna i zawodowa kobiet – ofiar handlu ludźmi”. Ustanowiono standardy jakie winny spełniać organizacje pozarządowe i inne instytucje zdolne do udzielania pomocy ofiarom / świadkom handlu ludźmi.

Zakończenie

Handel „żywym towarem” jest zjawiskiem niegodnym i nieludzkim; uderzającym bezpośrednio w prawa człowieka, które są stałym elementem funkcjonowania państwa. Problem ten, mimo że we wczesnych czasach uważany był za zjawisko naturalne, dopiero w XVIII wieku zwrócił uwagę społeczności

i dał zrozumienie oraz siłę dla walki z tym procederem. Jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, że walka przyniosła w pełni pożądany skutek i opanowała niehumanitarny proceder niewolnictwa, jednocześnie powodując zanik zjawiska na powierzchni ziemi. Wręcz przeciwnie – zjawisko to nadal ma się nieźle, a przez to, że cały czas ewoluuje przybierając nowe różnorodne formy sprawia, że walka z nim staje się coraz trudniejsza i coraz mniej skuteczna. Na dodatek z uwagi na rozwój przestępczości zorganizowanej i innych patologii społecznych, zjawisko stało się nie dosyć, że popularne, to i bardzo opłacalne. Oprócz handlu bronią i narkotykami, handel ludźmi jest procesem szybkiego wzbogacania się dla grup przestępczych.

Zatem bardzo ważne są międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka, które stanowią wielki krok w walce z tym transgranicznym zjawiskiem przestępczości zorganizowanej dotyczącej handlu żywym towarem. Tak wielkie naruszenia praw człowieka, jakie wiążą się ze zjawiskiem współczesnego niewolnictwa, nie mogą pozostać bezkarnymi zbrodniami przeciwko ludzkości. Z całą pewnością można stwierdzić, że na dzień dzisiejszy nadal brakuje nam sprawnych narzędzi pozwalających na zapobieganie. Brakuje nam stanowczej prewencji, dobrze zorganizowanych i koordynowanych działań, odpowiednich aktów prawnych oraz wyspecjalizowanego ciała wykonawczego. Do chwili obecnej w polskim ustawodawstwie, nawet nie zdefiniowano pojęcia określającego transgraniczne przestępstwo określane jako „handel ludźmi”. Okazuje się, że stając w obliczu nowych zagrożeń nadal jesteśmy bezradni. Nie tylko nie jesteśmy w stanie im zapobiegać, ale również nie możemy skutecznie reagować, a przecież przedstawione mechanizmy wymagają stałego doskonalenia i dostosowywania się do zmieniających się potrzeb i wyzwań.

Bibliografia

1. Dawid–Olczyk I., Dośpiał A. (2004). *Handel ludźmi, informacje o zjawisku*. Łódź: Noktus, Decyzja Ramowa Rady z dnia 19 lipca 2002r. Art. 1.

2. Traktat o Unii Europejskiej, (Dz. U. UE C 321 z dnia 29 grudnia 2006r.), Art. 29.
3. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Nicea 7 grudnia 2000r., (Dz. U. WE C364 z dnia 18 grudnia 2000r.), Art. 5.
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U.Nr78, poz. 483; sprost. Dz. U. z 2001r. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Rzym, 4 listopada 1950r., Art. 4.
5. Konwencje w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji, 21.03.1950 r., (Dz. U. 52.41.278); Art. 1 i 2.
6. Materiały ze szkolenia (2005). *Handel ludźmi – zapobieganie i ściganie...*, op. cit., Jasiński F., Karsznicki K., *Walka z handlem ludźmi z perspektywy Unii Europejskiej*.
7. MSWiA (2008). Zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi w Polsce. Warszawa: MSWiA.
8. Nr28, poz. 319), Art. 31 oraz Art. 65.
9. Ustawa z dnia 6.06.1997r. Kodeks Karny; (Dz. U. 1997 nr 88 poz.553); Art. 253.
10. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Przepisy wprowadzające Kodeks Karny, (Dz. U. z 1998r., Nr 113, poz. 715), Art. 8.
11. http://www.mswia.gov.pl/portal/pl/387/6359/III_Konferencja_Krajowa_na_temat_Zwalczania_i_Zapobiegania_Handlowi_Ludzmi.html z dnia 17.02.2009r.
12. <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=4204> z dnia 12.02.2009r.